

רעיונות לשאלות מנחות למורות בכיתות מעורבות לשיחה ועיבוד בעקבות המצב

מרכז רוסינג לחינוך ולדיאלוג - עבור פסג"ה לוד

החזרה לבית הספר ולכיתה לאחר התרחשותם של אירועים קשים, מבקשת מן המורות והמורים התייחסות מיוחדת למצב ולניהול שיח מסוג אחר במרחב הכיתתי, שונה מאוד מהשיח המתנהל בעת שיעור 'רגיל', וגם בהתייחסות רגישה ומותאמת במיוחד בעקבות הרכב הכיתה המכילה תלמידים ערבים ויהודים יחדיו. כמו כן, התלמידים והתלמידות, החשופים למידע קשה ומטלטל מן החדשות, הסביבה והרשתות החברתיות, מגיעים לכיתה מוצפים רגשית, וזקוקים למרחב שבו יזכו לתיקוף ולאפשרות לעבד את תחושותיהם הקשות. מצב זה מעלה בקרב הצוותים החינוכיים שאלות ותהיות באשר ל-מה לעשות? כיצד להגיב? האם וכיצד לנהל שיח בנוגע למציאות שמחוץ לכיתה? ואילו כלים עומדים לרשותנו בעת ניהול שיח שכזה.

בעקבות האירועים הקשים מנשוא שהחלו ב-7 באוקטובר 2023, מרכז רוסינג לחינוך ודיאלוג מציעים לכם, צוותים חינוכיים באשר הנכם, כלים וטיפים שעשויים לסייע במשימה מורכבת זו. אנו ממליצים לכם לקחת את התכנים המופיעים כאן ולחלקם לשלושה מפגשים שונים עם התלמידים. כל מפגש עם התלמידים יהיה מחולק לשני סבבים מרכזיים, הראשון עוסק בקושי, בהתמודדות, חששות ופחד. הסבב השני עוסק בתקווה ובאלמנטים חיוביים יותר בחייהם של התלמידים וכן, הנעה לפעולה בסביבתם.

עקרונות מנחים:

- הקפדה על סבבי שיתוף ולא על שיחה פתוחה או תגובות מצד התלמידים.
- יצירת מרחב בטוח לשיתוף ויצירת גבולות לשיח.

פתיחה אפשרית לדיון:

... "ימים קשים עוברים על כולנו. האירועים הקשים מציפים בכולנו רגשות לא פשוטים, והרבה בלבול, אצל כולנו- יהודים וערבים. במפגש היום הייתי רוצה להזמין אתכם לשתף אותנו במחשבות, רגשות, תחושות שלכם במצב הקשה הזה... רגע לפני שנתחיל, אני רוצה להדגיש שניתן לכל אחד ואחת בכיתה הזדמנות לשתף, אנו נקשיב זה לזו מבלי להתפרץ או להגיב, ונאפשר לכל אחד ואחת לשתף באופן הנכון עבורו ועבורה".

רעיונות לשאלות

עיבוד בעקבות המצב:

- **להזמין את הכיתה לשתף באובדן שהם חשים בתקופה האחרונה**, אובדן יכול להיות אובדן של אדם שאיבדו, אובדן יכול להיות דבר מוחשי וגם דבר רעיוני/תחושה. תחושת ביטחון, להסתובב באופן חופשי בעיר, אובדן סדר יום, פעילות שהופסקה - כמו צופים או חוג).
- **להזמין לשתף: מה הדברים שעוזרים לכם בתקופה זו? מה מחזק אתכם?** (פעילות ספורטיבית, ארוחות עם המשפחה, מפגש עם חברים, שיתוף חברים, לצייר או פעילות אומנותית, לצפות בסדרה שאני אוהבת, צפייה בחדשות - שווה לשים לב לתלמידים שמציינים את הצפייה בחדשות - מה מניע אותם לעשות את זה ועם אילו תחושות הם נשארים מהצפייה המרובה).

אקטיביות ופסיביות:

- **אילו דברים שאני רגילה לעשות בד"כ קשה לי לעשות בימים אלו?** (אפשר גם דברים שקשורים ללחץ או לחרדה ולפחד מהמצב, אבל גם דברים שאי אפשר לעשות בגלל הפגישה בתחושת הביטחון האישי או ההגבלות החיצוניות)
- **מה אני יכול לעשות כדי לעזור או להשפיע על המציאות?** (בבית, בין החברים, במעגלי שייכות שונים)

חיבור לזהות אישית / משותפת - מקומית

- **איך האווירה בבית / במשפחה שלכם? מה אתם עושים ביחד במשפחה בתקופה זו?** (שיתוף יותר עקיף)
- **כיצד המצב משפיע על התחושה שלכם בעיר שלכם?** מה אתם חושבים שאפשר לעשות כדי לשפר את האווירה בעיר, לשמור על האווירה בעיר, לשמור על השקט (תלוי בתגובות של התלמידים - הכיוון הוא שמירה על יחסי שכנות בין תושבי העיר – ממוקם של אקטיביזם, יכול להיות מינימאלי שיתוף של משהו ברשתות החברתיות או שלטים ברחבי העיר).

מה זה מרחב בטוח?

- על מנת לקיים שיח רגשי, עלינו לייצר בכיתה סביבה בטוחה, מוגנת, מבוססת אמון, המהווה את המסגרת, את העוגן עבור הקבוצה והפרטים בה. מסגרת יציבה שמאפשרת הכלת הקצוות השונים, הקשבה, הכרה ונראות ותקשורת חיובית ומקרבת. במרחב כזה התלמידות והתלמידים יהיו פנויים ומסוגלים להתחבר לתכנים פנימיים ולהתבונן בהם בכנות מבלי חשש להיפגע ע"י הקבוצה או המנחה. 'מרחב בטוח' הוא כאשר היחיד יודע שה"אני שלו לא יותקף, ולא יתברר כלא רלוונטי או לא הגיוני או לא מוסרי. ובעיקר שאף אחד לא יחזור לשנות אותו.

איך יוצרים מרחב בטוח בכיתה?

על מנת לייצר מרחב בטוח בכיתה, על המנחה (מורה) להגדיר בראשית הדיון המערך כללים וחוקים לדיון, והקפדה על כללי התנהגות בקבוצה (הקשבה, חוסר שיפוטיות, שיתוף) בכדי לעשות זאת ניתן להגדיר בפתח הדיון חוזה קבוצתי, ביחד עם הכיתה. על המנחה להקפיד על הקשבה אמפטית שלו לדברים הנאמרים בדיון, ולהזמין קולות שונים להישמע בקבוצה.

גבולות השיח – שיח בעקבות אירועים קשים, בעיקר בהקשר של הסכסוך הישראלי-פלסטיני ויחסי יהודים וערבים עשוי להביא עימו התבטאויות קיצוניות מצד התלמידים והתלמידות. גם בשיח רגשי בנסיבות אלו, האמור לאפשר פורקן רגשי ושיתוף בתחושות הקשות, יש אמירות שלא נוכל לקבל. כל אמירה שיש בה משום הסתה לאלימות, עלינו כאנשי חינוך להוקיע באמירה ברורה כי לא נוכל לקבל הסתה וקריאה לאלימות כחלק משיח לגיטימי. במקרה ועולות בדיון אמירות מן הסוג הזה יש להדגיש כי אמירות מסוג זה אינן מקובלות. בד בבד ניתן לשקף את התחושות והרגשות הקשים העולים מן האמירות "אני שומעת שאתה מאוד כועס/עצוב, ואני מזמינה אותך היום לשתף ברגשות הקשים העולים, אך אמירות בהן קריאה לאלימות, שהיא כשלעצמה אינה חוקית, לא נוכל לקבל." בכך המנחה למעשה משרטט את גבולות השיח והנורמות המקובלות לדיון בכיתה.

כלים נוספים להתמודדות עם שיח רגשי בכיתה ברגעי משבר:

[מדריך למורים ומורות לניהול שיח רגשי בכיתות בעתות משבר בעברית ובערבית](#)